

*Hoe Milioen d'Angler in Vranckrijck keerde,
ende Valentijn en Oursson in Griecken reysden.*

Het .LXIX. capittel. ¹

Na dat de Sarazijnen tot tweemaal verslagen waren, soo heeft hertoch Milioen d'Angler oorlof ghenomen aen Valentijn om in Vranckrijck te reysen, ende seyde: "Mijn lieve heer Valentijn, ick wil wederkeeren na mijn landt, maer ick woude wel dat ick so lichtelijk in Vrankrijck ware als wy hier quamen." ²

"Mijnen goeden vriendt," seyde Valentijn met schreyende ooghen, "alsulcken spel te spelen en gaet met Godt niet toe, ende 't is groot perijckel voor de ziele! ³ Die 't my leerde, sterf een quade doot ... ⁴ Ick geloof dat ick mijn vader gedoot hebbe om die sonden wille." ⁵

Doen namen Milioen d'Angler met de .XIJ. Ghenootten ende de ander heeren uyt Vranckrijck oorlof ende zijn op den wegh gheslaghen, ende Valentijn ende Oursson slooten dat sy reysen

---

1. [Maillet] *Comment millon dangler retourna en france et Valentin et Orson son frere alerent en grece. lxxviii. chapitre*

[Verdussen] Het XXXVIII. Capittel. Oursson reyst nae Griecken, ende Valentijn nae Roomen.

2. [Maillet] [A]Pres que payens eurent este la seconde fois desconfis deuant angorie le duc millon dangler print congie de Valentin pour retourner en france disant cheualier et amy Valentin Ie men veul retourner. Si vouldroye bien que aussi legierement men partisse que vous me aportastes.

[Verdussen] Nae dat de Sarazijnen twee-mael verslaghen waren soo heeft den Hertogh Milion Dangier oorlof ghenomen aenden Edelen Ridder Valentijn om te reysen in Vranckrijck / ende seyde mijnen ghetrouwen Heer Valentijn ick wil weder keeren nae mijn landt / maer ick woude wel dat ick soo lichtelijk in Vranckrijck waer als wy hier quamen /

3. [Maillet] amy dit valentin en plourant ia ne plaise a dieu que de tel art ie ioue. car cest art dennemy dampnable.

[Verdussen] mijnen goeden vrient seyde Valentijn met schreyende oogen / 't en belieft Godt niet alsulcken spel meer te spelen / wantet met Godt niet toe en gaet / ende t'is groot perijckel voor de ziele /

4. [Maillet] celuy qui le me aprint en la fin en mourut meschamment.

[Verdussen] de gene diet my leerde liet ter quader dootd zijn leven /

5. [Maillet] et ie croy *que* pour ce peche ie ay mon pere tue.

[Verdussen] ick gheloove dat ick mijn Vader ghedoodt hebbe om de sonden wille.

souden na Constantinopolen. ¹ Maer al eer sy reysden soo deden sy croonen den Groenen Ridder coninck van Angorien ende dede hem hulden ende den eedt doen als dat toe behoort. ²

Doen naemen Valentijn ende Oursson oorlof, ³ maer also sy reysen soudent, ontboodt Oursson Galasie ende seyde: “Mijn lieve vrouwe, ick weet dat ghy van my een vrucht ontfanghen hebt, maer ick en mach u niet hebben tot een ghetroude huysvrouwe, want ick een ander getroude hebbe. ⁴ Daerom sal ick u renten bewijzen soo veel, daer ghy eerlijck ende rijckelijck af leven sult.” ⁵

“Heer,” seyde Galasie met schreyende ooghen, “indien u edelheyt belieft, so wil ick met u de zee over reysen. ⁶ Dan soo doet my in een klooster om Godt daer te dienen voor u ende my!” ⁷

“Edel vrouwe, ick bens te vreden,” antwoorde Oursson. ⁸

---

1. [Maillet] Lors print conge millon dangler et avec tous les barons *qui* de france estoient se mist a chemin. et valentin et orson prindrent conge et ensemble conseil de retourner en constantinoble.

[Verdussen] Doen nam Milion Dangier oorlof / ende nam met hem de twaelf Ghenooten / ende alle de ander Heeren uyt Vranckrijck / ende zijn op den wech gheslagen / ende Valentijn en Oursson sloten als dat zy reysen soudent nae Constantinopelen /

2. [Maillet] mais *premier qui* partissent ilz firent couro[n]ner le verd cheualier roy dangorie et luy firent par les barons et cheualiers du pays faire *hommage* et feaulte promettre

[Verdussen] maer al eer zy reysden soo deden sy croonen den groenen Ridder Coninck van Angorien / ende deden hem hullen ende den eedt doen als dat toebehoort /

3. [Verdussen] doen hebben Valentijn en Oursson oorlof ghenomen

4. [Maillet] puis prindrent de lui conge et monterent sur mer. et quant vint au departir orson appella galasie mamye ie cognoy *que* de mon fait estes ensainte denfant. mais sachez *que* pour femme ie ne vous puis auoir. car *ien* ay vne aultre espousee.

5. [Maillet] pourtant sil vous plaist ie vous feray assigner rentes et reuenues tant *que* bien vous pourrez viure honnestement sans le danger de nul

6. [Maillet] sire dit galasie avec vous veul la mer passer

7. [Maillet] puis me metteray en vng monastere et la deuiendray religieuse et pourray dieu seruir pour vous.

8. [Maillet] da[me] dist orson a cela ie me acorde.

Valentijn ende Oursson

Soo zijn sy op de zee geslegen ende hebben alsoo ghereyst dat sy ghesien hebben den toren van Constantinopolen, alwaer sy de tijdinghe brochten aen hun moeder den doot van den keyser, haer man – maer sy en seyden niet dattet Valentijn ghedaen hadde. ¹

De edele vrouwe was seer bedroeft om den doot van haren man ende wederom seer verblijt van haer twee sonen, dat sy noch ghesont waren. ² Daer werdt groote blijdschap bedreven om de komste van Valentijn ende Oursson. ³ De heeren ende alle de gheestelijcke personen quamen hun te ghemoet met processie, ende in alle kercken werden de klokken gheluyt ende werden seer eerlijck ontfanghen. ⁴

Als sy inde stadt waren, soo zijn sy in 't palleyts gegaen, ende als etens tijdt was, zijnse ter tafelen gaen sitten met een schoon geselschap van veel groote heeren. ⁵ De vrouwe Belesante seyde

---

1. [Maillet] lors la mist sur la mer et tant nagerent *quilz* veirent les tours de constantinoble. si descendirent et manderent a la royne leur mere des nouvelles et la mort de *lempereur*. mais ne manderent point *que* Valentin leust occis.

[Verdussen] ende zijn op de Zee gheslaghen / ende hebben alsoo ghereyst tot dat zy ghesien hebben den toren van Constantinopelen / om die tijdinghe te brengen aen haer Moeder de doot van den Keyser haeren Man / maer zy en sullen niet segghen dat het Valentijn ghedaen heeft /

2. [Maillet] dolente et courcucee fut la dame pour la mort de *lempereur*. et daultre part fut ioyeuse de ses deux enfans *que* en sancte venoient

[Verdussen] die Edele Vrouwe was seer bedroeft om de doot van haeren Man / ende aen d'ander zijde was zy seer verblijdt van haer Sonen dat zy ghesont waren /

3. [Verdussen] daer wert groote blyschap bedreven inde stadt om de comste van Valentijn en Oursson /

4. [Maillet] chanoynes clers prestres et bourgeois saillirent de la cite en grande procession et par toutes les esglises on fist les cloches *sonner* moult haultement. ainsi furent recues notablement.

[Verdussen] daer quamen de Heeren te ghemoet uyt de stadt / ende alle de gheestelijcke personen / Canonicken / Priesters ende Clercken met de Processie / ende in alle kercken soo wierden daer de clocken ghetrocken / ende worden ontfanghen seer eerlijcken /

5. [Maillet] puis monterent au palais *qui* pour eulx fut par[e] le disner fut pres. a table se sont assis de plusieurs *grans* barons *acompaignedz*.

[Verdussen] als zy inde stadt waren soo zijn zy in het Palleyts ghegaen / ende de tafel was ghedeckt om te gaen eten / ende zijn ter tafelen gaen sitten met een schoon

Jan Jacobszoon Bouman, Amsterdam 1657

over maeltijdt tot Valentijn: “Wie sal ’t rijck besitten van u beyden? ¹ Ick en weet niet wie de outste is van u beyden ... ² Aldus moet ghy u wijselijck hier in beraden!” ³

Valentijn seyde: “Mijn lieve moeder, ick ben te vreden dattet mijn broeder sal wesen.” ⁴

“By mijnder trouwen,” seyde Oursson, “t en behoort my niet toe voor u te gaen, want ick ben ghehouden aen u. ⁵ Ghy niet aen my. ⁶ Aldus mijn lieve broeder Valentijn sult [ghy] ⁷ keyser wesen!” ⁸

“Broeder,” seyde Valentijn, “ghy weet dat ick niet weerdich en ben keyser te wesen. ⁹ Dus wil ick dat ghy keyser zijt.” ¹⁰

---

gheselschap van groote Heeren /

1. [Maillet] La dame commenca a parler deuant tous et a dit Valentin mon enfant or conuient scauoir lequel de vous deux tiendra lempire de grece.

[Verdussen] de Vrouwe Belesante begonst te spreken van menigherhande materie / ende seyde tot Valentijn / wie sal het Rijck besitten van u beyden ?

2. [Maillet] car ainsi me veulle dieu aider que de vous ie ne scay lequel est le plus aisne.

[Verdussen] Jck en wete niet wie dat den outsten is van u beyden /

3. [Maillet] Si matens bien a vous de y sagement ouurer.

[Verdussen] alsoo moet ghy wijselijck hier in beraden /

4. [Maillet] Dame dist Valentin Ie veul que mon frere Orson le soit cestuy premier an.

[Verdussen] mijn lieve Moeder ick ben te vreden seyde Valentijn dat mijnen Broeder sal wesen /

5. [Maillet] Par ma foy dist Orson a moy n'apartient pas de aler pardeuant vous.

Frere ie suis tenu a vous

[Verdussen] by mijnder trouwe seyde Oursson / het en behoort my niet toe voor u te gaen / maer ick ben ghehouden aen u /

6. [Maillet] et non pas vous a moy.

[Verdussen] maer ghy en zijt niet ghehouden aen my seyde Oursson /

7. [Tekstkritiek] Ontbreekt bij Bouman, verbeterd op basis van Verdussen z.j.

8. [Maillet] Si serez empereur. car de ma part ie le veul.

[Verdussen] aldus mijnen lieven Broeder Valentijn soo sult ghy wesen Keyser.

9. [Verdussen] Broeder seyde Valentijn / ghy weet als dat ick niet weerdigh en ben Keyser te wesen /

10. [Verdussen] soo wil ick dat ghy Keyser zijt :

Valentijn ende Oursson

Aldus hadden dese twee gebroeders groote woorden, om dat d'een den anderen keyser wilde maecken. ¹ Ten lesten hebben de heeren besloten dat sy twee 't rijck te samen ² souden regeeren in ruste ende vrede. ³

Maer Valentijn en was niet langhe in desen staet, want hy begaf 't rijck van Constantinopolen, ende dede dat hy inden sin hadde, als ghy hooren sult. ⁴

---

1. [Verdussen] aldus soo hadden dese twee ghebroeders grooten twist dat elcken Broeder d'een den anderen Keyser woude maecken :

2. [Tekstkritiek] Bouman: sanen

3. [Maillet] assez debatirent ceste chose puis en la fin fut appointie par les seigneurs et barons du pays que tous deux gouuernoient en paix et bonne amour

[Verdussen] in't eynde soo hebben de Heeren gesloten van alle de landen / als dat zy twee dat rijck te samen soude regeren in rusten en vrede /

4. [Maillet] ainsi fut acorde. mais le bon Valentin en si hault estat longuement ne demoura pas comme ie vous diray.

[Verdussen] maer Valentijn was niet langhe in desen staet / hy begaf dat rijck van Constantinopelen / ende dede dat hy inden sin hadde.

Colofon

Kritische synoptische studie-editie

van de druk van Jan Jacobszoon Bouman, Amsterdam 1657 (Sint Petersburg, SSSPL: 6.10.3.3), met daarin verwerkt de druk van Hieronymus Verdussen jr., Antwerpen ca. 1684-1713 (Boston Massachusetts, Houghton Library, 27283.48.4) en die van Jacques Maillet, Lyon 1489 (Paris, BnF, RES Y2 82).

bezorgd door dr. Willem Kuiper,
Leerstoelgroep Historische Nederlandse Letterkunde UvA

Amsterdam 2012

Bibliotheek van Middelnederlandse Letterkunde
<http://cf.hum.uva.nl/dsp/scriptamanent/bml/bmlindex.htm>

